

Oikeusministeriö

Viite: Lausuntopyyntö 23.1.2018

Asia: Lapsiasiavaltuutetun lausunto oikeusministeriön hyvien käytäntöjen työryhmälle; lapsen rikoksen uhreina

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista Suomessa. Työn perustana on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59 ja 60/1991), joka on lailla voimaan saatettu ihmisoikeussopimus. Lapsiasiavaltuutettu arvioi hallituksen esitysluonnosta lapsen oikeuksien yleissopimuksen näkökulmasta.

Lausuntopyyntö

Hyvien käytäntöjen työryhmä on valinnut yhdeksi tarkastelunsa kohteeksi lapsen rikoksen uhrina.

Työryhmä on esittänyt lapsiasiavaltuutetulle pyynnön lausua seuraavista:

- Tiedossanne olevia kehittämiskohteita, puutteita ja mahdollisia ongelmia rikosprosessissa. Nämä asiat voivat liittyä esim. lapsen kohtaamiseen, kohteluun, lapsen kuulemiseen ja lapselle annettavaan tietoon. Lisäksi olemme kiinnostuneita kuulemaan tiedossanne olevista mahdollisista hyvistä käytännöistä lapsiuhreiin liittyen.
- Ideoita tai ajatuksia siitä, miten lapsiuhrin tarpeet voitaisiin käytäntöjä kehittämällä ottaa paremmin huomioon rikosprosessissa, tai muita kommentteja aiheeseen liittyen.

Lapsiasiavaltuutetun kannanotot

Lapsiasiavaltuutettu kiittää työryhmää siitä, että lapset rikoksen uhrina on valittu yhdeksi tarkastelun kohteeksi. Lapset ovat erityisen haavoittuvassa asemassa jo ikänsä ja kehittyvien valmiuksiensa vuoksi, ja erityisesti silloin, kun lapsi on rikoksen uhrina. Lapsiasiavaltuutettu korostaa, että asiaa on tarkasteltava lapsen näkökulmasta silloin, kun rikos on kohdistunut lapseen, mutta myös silloin, kun rikos on kohdistunut lapsen läheiseen, jolloin lapsi on välillisesti rikoksen uhri.

Lapsiasiavaltuutettu on antanut useita lausuntoja viime vuosina aihepiiriin liittyen. Näissä lausunnoissa on käsitelty monia työryhmän edellä esitettyjä kysymyksiä. Pyydämme työryhmää siten tutustumaan seuraaviin lapsiasia valtuutetun lausuntoihin, jotka löytyvät lapsiasiavaltuutetun verkkosivuilta www.lapsiasia.fi:

- 9.12.2013 Lapsiasiavaltuutetun lausunto hallituksen esitysluonnokseen laiksi todistajansuojeluohjelmasta http://lapsiasia.ssthosting.fi/?page_id=851
- 17.3.2014 Lapsiasiavaltuutetun lausunto: kirjallinen kuuleminen lapsille tarkoitetuista rikoksen uhrien palveluista http://lapsiasia.ssthosting.fi/?page_id=790
- 11.11.2014 Lapsiasiavaltuutetun lausunto Istanbulin sopimuksen ratifiointia koskevasta hallituksen esityksestä <http://lapsiasia.ssthosting.fi/wp-content/uploads/2015/01/10112014.pdf>

- 29.5.2015 Lapsiasiavaltuutetun lausunto uhridirektiivin täytäntöönpanoa koskevasta työryhmämietinnöstä <http://lapsiasia.fi/tata-mielta/lausunnot-2/lausunnot-2015/lapsiasiavaltuutetun-lausunto-uhridirektiivin-taytantonpanoa-koskevasta-tyoryhmamietinnosta/>
- 31.8.2016 Lapsiasiavaltuutetun lausunto oikeusministeriölle työryhmän mietinnöstä ”Rikoksen uhrien tiedonsaannin edistäminen” <http://lapsiasia.fi/tata-mielta/lausunnot-2/2016-5/lapsiasiavaltuutetun-lausunto-oikeusministeriolle-tyoryhman-mietinnosta-rikoksen-uhrien-tiedonsaannin-edistaminen/>
- 7.11.2016 Lapsiasiavaltuutetun lausunto ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmää koskeneen lainsäädäntömuutoksen vaikutuksista sekä uhrien auttamiseen ja tunnistamiseen liittyvistä mahdollisista puutteista <http://lapsiasia.fi/tata-mielta/lausunnot-2/2016-5/lapsiasiavaltuutetun-lausunto-ihmiskaupan-uhrien-auttamisjarjestelmaa-koskeneen-lainsaadantomuutoksen-vaikutuksista-seka-uhrien-auttamiseen-ja-tunnistamiseen-liittyvista-mahdollisista-puutteista-2/>
- 29.9.2017 Lapsiasiavaltuutetun lausunto EN:n yleissopimuksen lasten suojelemisesta seksuaalista riistoa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan 2. arviointikierroksen kysely ja yleiskyselyn päivittäminen http://lapsiasia.fi/wp-content/uploads/2017/10/LAPS_lausunto_Lanzarote_Sopimus_2_arviointikierros_29092017.pdf

Edellä mainituissa lausunnoissa on mainittu Euroopan neuvoston ministerikomitean suuntaviivat lapsiystävällisestä oikeudenkäytöstä, joihin Suomi on valtiona sitoutunut.¹ Suuntaviivoissa kuvataan monia osa-alueita ja elementtejä, joita on tärkeä ottaa huomioon toimissa, jotka koskevat lapsia rikoksen uhreina. Suuntaviivojen soveltamisen edistäminen ja niiden huomioon ottaminen yksityis- ja rikosoikeuden alalla annettavissa säädöksissä sisältyy myös Euroopan unionin lapsen oikeuksia koskevaan toimintasuunnitelmaan. Suuntaviivojen tarkoituksena on varmistaa, että oikeudenkäyttö on aina lapsiystävällistä riippumatta siitä, keitä lapset ovat tai mitä he ovat tehneet. Vaatimus lapsiystävällisestä oikeudenkäytöstä koskee myös rikoksen uhriksi joutunutta lasta rikosprosessissa.

Lapsiasiavaltuutetun vuosikirjassa "Onko lapsella oikeusturvaa?" (2017) käsiteltiin myös nuorten asemaa rikoksen uhrina (s. 33-34).² Vuosikirjassa ehdotettiin, että kiireellinen rikosasioiden käsittely laajennetaan koskemaan lasta rikoksen uhrina. Toisena parannusehdotuksena esitettiin, että Rikosuhripäivystykselle varmistetaan riittävät voimavarat, joilla mahdollistetaan vieraskielisten lasten ja nuorten neuvonta ja tuki.

Lopuksi lapsiasiavaltuutettu korostaa lapsivaikutusten arvioinnin tärkeyttä kehitettäessä menettelyitä ja toimenpiteitä lapsiuhrien auttamiseksi. Lasten mielipiteiden selvittäminen on oleellinen osa lapsivaikutusten arviointia. Arviointia on tehtävä kaikissa vaiheissa, kehittämiskohteita valittaessa, kehitystyön aikana sekä toimenpiteitä täytäntöönpantaessa. Lisäksi on huolehdittava, että toimenpiteiden seurannassa ja jälkiarvioinnissa arvioidaan toimenpiteiden vaikutuksia lapsiin.

Jyväskylässä 28.2.2018

Tuomas Kurttila
lapsiasiavaltuutettu

Merike Helander
lakimies, lapsiasiavaltuutetun toimisto

¹ Suomeksi <https://rm.coe.int/16806a453d>

² http://lapsiasia.fi/wp-content/uploads/2017/04/LA_vuosikirja_2017_.pdf